

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Резюме

В аналітичній записці розглядаються актуальні проблеми реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Йдеться про те, що одним із чинників посилення диференціації доходів населення в останні роки є низька ефективність реалізації регулюючої (або соціальної) функції податків за значної нерівномірності розподілу доходів від зайнятості. Визначено, що головними чинниками домінування фіскального характеру системи оподаткування фізичних осіб є: пропорційна шкала, що не враховує низької частки дискреційного доходу переважної більшості населення, низька соціальна ефективність податкових знижок та податкових соціальних пільг, відсутність сімейного оподаткування.

Рекомендовано внести зміни до Податкового кодексу, спрямовані на підвищення соціального ефекту сучасних інструментів вирівнювання доходів (встановити неоподатковуваний мінімум доходів громадян від зайнятості на рівні мінімальної заробітної плати; розширити перелік послуг для дітей, сплата за які може бути підставою для надання податкової знижки; суттєво збільшити розмір податкових соціальних пільг для сімей з дітьми та ін.). Також рекомендується внести до Податкового кодексу зміни, що передбачають введення прогресивної шкали оподаткування, розробленої Міністерством фінансів України, та ухвалити Закон про всеохоплююче декларування доходів громадян. Кабміну потрібно передбачити спеціальною постановою порядок поетапного введення закріпленого у спеціальному Законі всеохоплюючого декларування доходів громадян. Рекомендовано підготувати інформаційні матеріали для роз'яснювальної роботи та проведення спеціальної інформаційної кампанії у ЗМІ.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Однією з головних соціальних проблем в сучасній Україні є високий та зростаючий рівень диференціації доходів населення. У 2017 р. 20 % найбільш заможних громадян отримали 34 % від усіх доходів населення, тоді час як сукупна частка 40 % найменш забезпечених громадян склала лише 25 %¹. Різниця у грошових доходах найбільш та найменш забезпечених 10 % населення зростає з 4,9 разу в 2016 р. до 5,2 разу в 2017 р. У цілому ж за 2014-2017 рр. квінтільний коефіцієнт фондів зріс з 3,1 до 3,3 разу.

Хоча такі показники не є загрозливими з точки зору міжнародних стандартів, формування доходів населення України має певні негативні особливості, головними з яких є практична відсутність стабільного «середнього класу» і значне поширення бідності, у тому числі серед працюючого населення. Частка населення з середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць нижче середнього по країні рівня доходів складала у 2017 р. 60,6 % (62 % в містах та 56,9 % у сільській місцевості). Водночас частка бідних за таким абсолютним критерієм як рівень фактичного прожиткового мінімуму становила того ж року 34,9 %. За таких умов представники тільки 7,8 % домогосподарств під час вибіркового опитування з метою здійснення самооцінки рівня своїх доходів повідомили, що можуть робити заощадження. Зважаючи на ці фактичні дані, Україна не підтверджує статусу соціальної держави, задекларованого у її Конституції.

Значна диференціація населення за рівнем доходів є значним чинником не тільки посилення соціальної напруженості та збереження перманентної конфліктогенності суспільства, але і гальмування економічного розвитку, головним чином через пониження виробничої мотивації працюючого населення.

¹ Тут і далі за даними Держстату.

При цьому відсутність у переважної більшості домогосподарств заощаджень, звужує можливості для внутрішньосімейних інвестицій у людський капітал та підвищує для них ризики опинитися за межею бідності у випадку настання непередбачуваних обставин.

У ситуації, що склалася в Україні з розподілом доходів населення, значну роль відіграла **низька ефективність реалізації регулюючої (або соціальної) функції податків.**

1. ДОМІНУВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Однією з основних негативних рис вітчизняної системи оподаткування фізичних осіб є її фіскальна спрямованість, що не дозволяє здійснювати ефективний перерозподіл доходів між різним верствами населення, досягати соціальної справедливості у питанні доступу до суспільних благ та змістити акцент від прямої державної соціальної підтримки, що надається за ознакою нужденності, у бік мотивування низькооплачуваних працівників через відповідні стимули у стягуванні податків на доходи від зайнятості.

Незважаючи на те, що сучасне податкове законодавство після ухвалення Податкового кодексу² у 2010 р. та реалізації окремих положень Концепції реформування податкової системи України формально застосовує сучасні інструменти оподаткування фізичних осіб (податкові знижки, податкові соціальні пільги) функція перерозподілу доходів населення через цей вид оподаткування залишається нереалізованою.

1. У країні діє **пропорційна система оподаткування фізичних осіб, що не враховує низької частки дискреційного доходу переважної більшості населення.** Платоспроможність громадян та їхня спроможність робити

² Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

заощадження визначається не сукупним, а дискреційним доходом, як розміром коштів, що залишилися після задоволення найважливіших потреб. В окремі періоди вітчизняна система оподаткування фізичних осіб носила ознаки прогресії: до 1 січня 2015 р. зазначений податок сплачувався за двома ставками – стандартною у 15 % і підвищеною 17 % для місячного доходу, що перевищував десятикратний розмір мінімальної заробітної плати; у 2015 р. нульова ставка діяла для 0,5 розміру мінімальних місячних заробітних плат, ставка у 15 % для доходу, що не перевищував десятикратний розмір мінімальної заробітної плати і у 20 % для більш високих доходів, проте з 2016 р. діє єдина ставка оподаткування фізичних осіб у 18 %. Потрібно зазначити, що підвищення податкової ставки не збільшило податкове навантаження на працівників, адже одночасно для них було ліквідовано сплату ЄСВ у розмірі 3,6 %. Проте за умов пропорційної системи головний податковий тягар лягає на плечі низькодохідних верств населення. У більшості розвинених країн оподаткування фізичних осіб відбувається із застосуванням прогресії, що дозволяє знівелювати регресивний характер інших найбільших податків, як-то податку з продажу, ПДВ та акцизів, що закладені у ціну товарів. Оскільки ставки цих податків і платежів є пропорційними, то фіскальне навантаження від них є більшим для громадян з низькими доходами, і частка таких неминучих витрат зменшується зі збільшенням доходу.

2. Низька соціальна ефективність податкових знижок та податкових соціальних пільг обумовлена інституційними чинниками.

Податковий кодекс передбачає перелік витрат, які можуть бути підставою для надання податкових знижок, що зменшують оподатковуваний дохід платника податку за наслідками звітного податкового року: частина суми процентів, сплачених за іпотечним кредитом або витрат на будівництво житла, а також суми коштів, витрачених на оренду житла особами, які мають статус ВПО; суми коштів або вартість майна, перераховані (надані) у вигляді

пожертвувань або благодійних внесків; суми коштів, сплачених на користь вітчизняних закладів освіти та охорони здоров'я усіх форм власності; суми витрат на сплату страхових платежів; суми витрат на оплату допоміжних репродуктивних технологій та оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини; суми коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу³. Проте існуючі обмеження значно знижують соціальний ефект від надання таких знижок. Наприклад, оплата навчання в більшості державних закладів середньої освіти має форму благодійних внесків і може складати значну частку в структурі витрат платника податку, проте законодавством визначено, що податкова знижка у зв'язку зі сплатою благодійних внесків (які насправді у цьому випадку фактично є платою за навчання) надається у розмірі, що не перевищує 4 % суми загального оподаткованого доходу особи у звітному році⁴. Для батьків дітей з особливими потребами, які не є інвалідами (діти з синдромом браку уваги і гіперактивності, легкими розладами аутистичного спектру, легкими психічними розладами та ін.), які оплачують корегування поведінки своїх дітей у спеціалізованих недержавних закладах, взагалі не передбачено податкових знижок.

Водночас у розвинених країнах практично будь-які витрати батьків на інтелектуальний та фізичний розвиток дітей держава може вважати підставою для податкових вирахувань. Цим самим досягається дві цілі – збільшення приватних вкладень у людський капітал та економічне стимулювання розвитку сфери товарів і послуг для дітей.

Найбільшою вадою вітчизняної системи податкових знижок є ускладнена організація їх надання, оскільки порядок надання компенсацій з сум сплаченого

³ Стаття 166.3 Податкового кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

⁴ Стаття 166.3.2 Податкового кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

доходу не пов'язаний з порядком сплати податку на нього. Так, за більшість платників податків з доходу фізичних осіб, найманих працівників, зазначений податок сплачує роботодавець одночасно з нарахуванням заробітної плати, в той час як підставою для нарахування податкової знижки є подання річної податкової декларації з зазначенням конкретних сум до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику⁵. Водночас, якість надання роз'яснень щодо порядку документального підтвердження прав на податкову знижку та подання податкової декларації, яку за чинним законодавством мають проводити відповідні органи⁶, залишається незадовільною. Тому в умовах низької податкової грамотності населення і відсутності обов'язкового декларування доходів для багатьох категорій найманих працівників, більшість громадян не використовують своє право на отримання податкових знижок.

Ще менш ефективною з точки зору вирівнювання доходів є система соціальних пільг, головним чином через неадекватні поточній ситуації на ринку праці обмеження щодо розміру доходу, до якого може бути застосована податкова соціальна пільга. Так, статтею 169.1.1 Податкового кодексу України передбачено, що будь-який платник податку може мати податкову соціальну пільгу у розмірі 50 % від розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня поточного року, помноженого на коефіцієнт 1,4 і округленого до 10 грн⁷.

За чинним законодавством мінімальна заробітна плата прив'язана до фактичного прожиткового мінімуму, а право на отримання податкової соціальної пільги – до встановленого законом прожиткового мінімуму, Таким

⁵ Стаття 166.1.2 Податкового кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

⁶ Стаття 166. 5 Податкового кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

⁷ Стаття 169.4.1 Податкового кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

чином, такою пільгою може скористатися лише незначна частка працівників, які отримують заробітну плату нижче встановленого законом мінімуму (6,9 % у березні 2019 р.⁸), або низькооплачувані особи, зайняті на умовах неповного робочого дня. При цьому особи, які отримують заробітну плату у межах мінімальної, сплачують податок на доходи фізичних осіб за стандартною ставкою. Відповідно, після погашення своїх податкових зобов'язань вони мають дохід, нижчий за гарантований дохід від зайнятості.

Законом також передбачено, що батьки, які утримують двох або більше дітей віком до 18 років, мають податкову соціальну пільгу (у розмірі 50 % прожиткового мінімуму для працездатної особи⁹), проте при цьому право на таку пільгу мають лише особи з вкрай низькими граничними доходами (розраховується як добуток встановленого законом прожиткового мінімуму, коефіцієнту 1,4 та кількості дітей¹⁰). Звичайно, батьки які мають одну дитину, можуть скористатися податковою соціальною пільгою, що надається усім працівникам на загальних підставах. Утім у податковому законодавстві варто було б передбачити той факт, що дочки і сини до 23 років у випадку, якщо вони продовжують навчання, все ще перебувають на утриманні батьків¹¹. Проте, відповідно до діючої норми Податкового кодексу, після того, як старшій дитині (старшим дітям) виповниться 18 років, батьки автоматично втрачають податкову соціальну пільгу на дітей.

Як і з податковими знижками, податкові соціальні пільги не призначаються автоматично, а мають бути встановлені за заявою на ім'я роботодавця, який сплачує податки на доходи за своїх працівників.

⁸ За даними Держстату.

⁹ Стаття 169.1.2 Податкового Кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

¹⁰ Стаття 169.4.1 Податкового Кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

¹¹ Стаття 199 Сімейного кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

3. Вітчизняне законодавство не передбачає підстав для застосування сімейного оподаткування. У той час як від оподаткування звільнені деякі види доходів, які отримують далеко не нужденні люди (зокрема, довічні плати за звання дійсного члена та члена-кореспондента НАНУ та Національних галузевих академій¹² або суми доходів, отриманих у вигляді процентів, що нараховані на державні цінні папери¹³), навіть працівники з низькими доходами не мають можливості зменшити свої податкові зобов'язання у зв'язку з наявністю утриманців у домогосподарстві, яке вони очолюють. Крім дітей, на яких законодавством передбачено незначні податкові соціальні пільги, до утриманців можуть належати непрацездатні батьки, дружина, що перебуває у відпустці по догляду за дитиною, непрацездатні або тимчасово непрацездатні члени сім'ї, безробітні та особи, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Не викликає сумніву, що сімейне оподаткування, за якого розмір оподатковуваного доходу розраховується як середнє значення доходу працюючого члена родини (що, відповідно впливає на ставку податку) має найбільший сенс застосування в країнах, де доходи фізичних осіб оподатковуються за прогресивною шкалою, проте чинне українське законодавство має передбачати певне зменшення оподаткованої бази для осіб, на утриманні яких перебувають члени їхніх сімей.

Таким чином, незважаючи на наявність соціальних знижок і пільг, чинна податкова система України не є дієвим інструментом встановлення соціальної справедливості. Внесення певних змін до законодавства дозволить підвищити соціальну спрямованість податкових вирахувань, втім, доти, доки в країні не буде впроваджене прогресивне оподаткування доходів фізичних осіб, з точки

¹² Стаття 165.1.1 в) Податкового Кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

¹³ Стаття 165.1.2 Податкового Кодексу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

зору ефективного перерозподілу суспільних благ такі заходи не будуть мати вирішального значення.

2. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПРОГРЕСИВНОЇ ШКАЛИ ОПОДАТКУВАННЯ

Однією з головних економічних підстав для введення прогресивного оподаткування фізичних осіб є значна диференціація доходів від зайнятості. Так, у квітні 2019 р. середня зарплата в найбільш високооплачуваній галузі зайнятості (інформація та комунікації) перевищувала середню зарплату у найбільш низькооплачуваній (тимчасове розміщування і організація харчування) у 3,1 разу, а заробітну плату у такій соціально важливій і масштабній за кількістю зайнятих сфері як охорона здоров'я – у понад 3 рази¹⁴. Водночас зарплати керівників державних підприємств у 4 – 6 десятків (!) разів перевищують середню по країні¹⁵.

Оскільки доходи від зайнятості складають переважну частину доходів домогосподарств, що обкладаються податками (у 2018 р. заробітна плата склала 47,4 % доходів домогосподарств, прибуток та змішаний дохід – 17,6 %, доходи від власності – 2,6 %, соціальні допомоги та інші поточні державні трансферти, що переважно не підлягають оподаткуванню – 32,4 %¹⁶), то саме у сфері оплати праці і має відбуватися найбільш значне коригування доходів різних верств населення.

Як і будь-який інший інструмент державного управління, прогресивна шкала оподаткування має свої переваги і вади.

До головних **переваг** прогресивної шкали оподаткування належать:

¹⁴ Розраховано за даними Держстату.

¹⁵ Скільки заробляють керівники державних компаній: ТОП – 30. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/skilki_zaroblyayut_kerivniki_derzhavnih_kompaniy_top_30_n1138786

¹⁶ За даними Держстату.

1. Соціально справедливий розподіл доходів, що є стимулом до підвищення економічної активності і зайнятості, знижує необхідність значної державної соціальної підтримки працюючого населення, підвищує споживчий попит і норми заощаджень, сприяє збільшенню приватних вкладень у людський капітал, є безумовним чинником встановлення суспільної злагоди.

2. Зміщення податкового навантаження з менш забезпечених на більш забезпечені верстви населення, що може супроводжуватися загальним збільшенням доходів бюджету, якщо це буде закладено у ставках податків. Перерозподіл приведе до зменшення розмірів державної соціальної допомоги (в тому числі житлових субсидій), потреба виплати якої працівникам з низькими доходами виникає внаслідок невиправдано високих відносно їхнього доходу податкових зборів. У такому разі додатковою мотивацією до зайнятості і переходу до формального ринку праці буде впевненість працівників у можливості забезпечувати себе і свою родину засобами чесної винагороди за працю.

3. Підвищення престижності суспільно корисних видів трудової діяльності, що не передбачають високої матеріальної винагороди – наукової роботи, зайнятості у галузі освіти, медицини, просвітницької і соціальної роботи, благодійної та правозахисної діяльності, захисту навколишнього середовища.

4. Зменшення різниці між дискреційними доходами осіб з однаковим рівнем освіти у різних сферах зайнятості, що є вкрай важливим для вітчизняного ринку праці, на якому працівники з вищою освітою складають переважну більшість в таких низькооплачуваних видах економічної діяльності як освіта, медицина, державне управління, соціальна робота. Здатність держави ефективно перерозподіляти доходи у такій ситуації є наочною інтерпретацією суспільного уявлення про справедливість, що справляє значний вплив на соціальну і професійну самоідентифікацію населення, особливо молоді. Саме

підвищення реальних доходів від зайнятості високоосвічених працівників може стати основою для формування середнього класу в Україні, адже практично в усіх країнах, як розвинених, так і тих, що розвиваються, саме наявність високого рівня освіти є запорукою отримання гідного доходу від зайнятості.

5. Гармонізація вітчизняної податкової системи з податковим законодавством європейських країн, переважна більшість яких (усі, за винятком країн Балтії, Румунії і Чехії, які мають приховану прогресію у вигляді значних неоподатковуваних мінімальних доходів) використовує прогресивне оподаткування фізичних осіб. Більше того, такий спосіб оподаткування закріплено в конституціях деяких з них (Італія, Ліхтенштейн).

До **вад** прогресивної шкали оподаткування частіше за все зараховують **підвищення ризику тінізації доходів**, особливо високодохідних верств населення та ускладнення **в адмініструванні податку на доходи фізичних осіб**.

У якості аргументації на користь перебільшення першої загрози можна навести результати численних досліджень, здійснених у РФ, де більшість економістів зійшлися на думці, що введення пропорційної шкали оподаткування не допомогло легалізувати доходи від зайнятості.¹⁷ Так, аналіз статистичних даних щодо рівня оплати праці в РФ свідчить про те, що після введення пропорційної шкали оподаткування (в тому числі з метою детінізації доходів від зайнятості) рівень прихованої зарплати не падав нижче 36 % від загального фонду оплати праці (а у 2011 – 2013 рр. складав у середньому 40 % від фонду оплати праці).¹⁸ Багато дослідників роблять висновок про те, що головним чинником поширення тіньового ринку заробітної плати є наявність законних можливостей для мінімізації оподаткування.

¹⁷ Налоговые реформы: Теория и практика: монография/ Под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 463 с.

¹⁸ Греков И.Е., Сенина О.В. О несостоятельности доводов сторонников плоской шкалы налога на доходы физических лиц / И.Е. Греков, О.В. Сенина // Финансы и кредит. – 2015. – № 30. – С. 18 – 28.

Щодо адміністрування, не викликає сумнівів, що ускладнення процесу нарахування податку вимагатиме підвищення зусиль з боку контролюючих органів. Так само платники податку – фізичні особи будуть вимушені проходити додаткові процедури у зв'язку з його сплатою.

Проте на сьогодні в Україні вже склалися об'єктивні організаційно-фінансові передумови для ведення прогресивного оподаткування фізичних осіб.

По-перше, йдеться про успішне апробування деякими категоріями працівників (державними службовцями та приватними підприємцями) новітніх технологій подання податкової звітності, що можуть бути застосовані при всеохоплюючому декларуванні доходів.

По-друге, введення всеохоплюючого декларування доходів дозволить платникам податків повноцінно користуватися податковими знижками і соціальними пільгами, стимулюватиме їх до участі у формальному ринку праці, сприятиме поширенню цифрових технологій у галузі державних послуг, підвищить рівень податково-фінансової грамотності населення та спростить державний контроль над сплатою податків. Побічно всеохоплююче декларування доходів матиме позитивний соціальний ефект у вигляді більш відповідальних стосунків між громадянами і державою, оскільки формуватиме у перших психологію платників податків, які мають право здійснювати контроль над їх використанням.

Варто також зазначити, що сучасні інструменти прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб дозволяють уникати дискримінації в процесі оподаткування. Йдеться про багатоступеневу прогресію, за якої податок зростає лише на ту частину доходу, яка перевищує верхню межу попереднього ступеню. Такий підхід не створює демотивації для підвищення власного доходу (яка часто виникає у осіб, які мають доходи близькі до верхньої межі певного розряду в умовах простої підрозрядної прогресії), є простим у застосуванні для

платників податків, які самостійно можуть визначати їх розмір, дозволяє застосовувати податкові вирахування та сімейне оподаткування.

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністерству фінансів України та Міністерству соціальної політики України

Розробити і подати до Верховної Ради зміни до Податкового кодексу України, спрямовані на підвищення соціального ефекту сучасних інструментів вирівнювання доходів, а саме:

- встановлення неоподатковуваного мінімуму доходів громадян від зайнятості на рівні мінімальної заробітної плати;
- зняття для внесків до благодійних фондів освітніх установ обмеження щодо розміру податкової знижки, що діє благодійних платежів;
- розширення переліку послуг для дітей, сплата за які може бути підставою для надання податкової знижки;
- суттєве збільшення розміру податкових соціальних пільг для сімей з дітьми; їх поширення на батьків дочок і синів до 23 років, які продовжують навчання;
- встановлення додаткових податкових соціальних пільг для працівників, які мають членів сімей на утриманні (розмір може бути різним для різних категорій утриманців).

Міністерству фінансів України

Розробити прогресивну багатоступеневу шкалу оподаткування доходів фізичних осіб, що передбачала б наявність неоподатковуваного мінімуму доходів громадян від зайнятості на рівні мінімальної заробітної плати і спеціальні ставки податків, що можуть використовуватися для сімейного оподаткування.

Верховній Раді України

1. Розглянути і ухвалити розроблені Міністерством фінансів України та Міністерством соціальної політики України зміни до Податкового кодексу України, спрямовані на підвищення соціального ефекту сучасних інструментів вирівнювання доходів.

2. Розглянути і ухвалити зміни до Податкового кодексу, що передбачають введення прогресивної шкали оподаткування, розробленої Міністерством фінансів України.

3. Ухвалити Закон про всеохоплююче декларування доходів громадян.

Кабінету міністрів України

Передбачити спеціальною постановою порядок поетапного введення закріпленого у спеціальному Законі всеохоплюючого декларування доходів громадян.

Державній фіскальній службі України

1. Оголосити конкурс на розробку програмного забезпечення для всеохоплюючого загального декларування доходів.

2. Підготувати інформаційні матеріали для роз'яснювальної роботи та проведення спеціальної інформаційної кампанії у ЗМІ щодо всеохоплюючого загального декларування доходів.

Коломіць О.О.

Відділ соціальної політики

Національний інститут стратегічних досліджень

липень 2019 р.